

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФУТЗАЛОМ

Логвиненко С. С.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Актуальність теми дослідження. Актуальність оцінки координаційних здібностей школярів у процесі занять фізичною культурою та спортом зумовлена низкою факторів які визначають стан сучасної системи фізичного виховання. В першу чергу це сенситивність віку по-друге це трансформація програм де сучасна школа застосовує варіативні модулі серед яких спортивні ігри займають ключову роль, по-третє зниження загального рівня рухової активності школярів привело до погіршення постави осанки школяра та його просторового орієнтування що потребує нових інструментів для вчасної корекції. Крім того високий рівень координації є фундаментом для оволодіння складною технікою в подальшому у будь-якому виді спорту а також це запобігає травматизму в побуті.

Проаналізувавши літературні джерела з проблематики оцінювання рівня координації школярів на уроках фізичної культури та в позакласних заняттях можна зробити висновок, що для здійснення контролю координаційних здібностей школярів з науковою складовою програма тестування має бути

набагато ширшою і займати більше часу та необхідного обладнання а також відповідного кадрового забезпечення. Це зумовлено тим що під час наукових досліджень метою є вивчення закономірностей і особливостей рівня розвитку різних видів координаційних та психомоторних показників із врахуванням багатьох чинників, серед яких стать, вік вид рухової активності тощо. Також вивчається причинно-наслідкові зв'язки, залежності показників координаційних якостей з іншими параметрами, такими як показники індивідуального типологічні рухові морфофункціональні технічної підготовленості тощо. Таким чином деталізація в процесі оцінки координаційних здібностей школярів дозволяє виявити значення окремих показників у структурі єдиного цілого, обумовленість цих показників генетичними або середовище ними чинниками, їх внесок у досягнення загального рівня результативності а також зміну цих показників під впливом тренувань [2, 3, 6].

Проблема критеріїв та методів оцінювання координаційних здібностей вже була предметом спеціальних досліджень [4], однак вона не розглядалась із залученням переважно дітей шкільного віку які систематично не займались спортом. Тому дослідження школярів різного віку які систематично займаються футзалом у науковому дослідницькому полі розглядається вперше

Аналіз літературних джерел. Аналіз наукових джерел свідчить про важливість комплексного підходу до розвитку фізичних якостей та координаційних здібностей учнівської молоді. Так, у роботах Р. Бойчука та Т. Захаркевич підкреслюється значення педагогічного контролю як ефективного інструменту оцінювання рівня координаційної підготовленості юних спортсменів [1]. Л. Волков обґрунтовує теоретико-методичні засади розвитку фізичних якостей у дитячому та юнацькому віці, акцентуючи увагу на вікових особливостях тренувального процесу [2]. Т. Круцевич розглядає оцінювання як важливий чинник підвищення мотивації до занять фізичною культурою [3], тоді як Т. Скалій пропонує сучасні підходи до діагностики координаційних здібностей школярів [4]. У дослідженнях М. Філіппова висвітлено психофізіологічні основи функціональних станів організму, що є важливими для розуміння адаптаційних процесів під час фізичних навантажень [5]. Водночас Б. Шиян та О. Вацеба обґрунтовують методологічні підходи до проведення науково-педагогічних досліджень у сфері фізичного виховання і спорту [6]. Отже, наукові праці підтверджують значущість поєднання педагогічного контролю, мотиваційних чинників та психофізіологічних особливостей у процесі фізичного виховання учнів.

Мета дослідження. Метою є на основі наукових доробок розробити комплексну систему критеріїв оцінювання координаційних здібностей школярів із врахування специфіки систематичних занять футзалом.

Результати досліджень. Під критеріями розуміють основні ознаки завдяки яким можна оцінити координаційні якості [5]. Під час вибору критеріїв оцінювання координаційних якостей керуються сучасними уявленнями фізіології та психології активності біомеханіки рухових вправ кібернетики саме

ті аспекти які розкривають особливості поведінки складних систем включаючи систему управління рухами об'єкта дослідження.

Критерії оцінювання координаційних здібностей школярів варто розділити на три ключові групи:

1. Кількість не критерії, який являють собою класичні показники які найлегше піддаються математичній статистиці, це зокрема точність виконання швидкість перебудови рухової дії стабільність.

2. Якісні критерії – це параметри які часто оцінюються експертним шляхом зокрема за п'ятибальною шкалою і є важливим для характеристики технічності. Це зокрема здатність узгоджувати рухи різних частин тіла плавність та ритмічність, економічність, як здатність виконання вправи з мінімальними енерговитратами.

3. Специфічні критерії до яких може відноситись статистична та динамічна рівновага, просторова орієнтація, реакція на рухомий об'єкт.

Р. І. Бойчук у своїй роботі виділяє наступні критерії оцінювання координаційних якостей: кмітливість раціональність бистрота та правильність які мають відповідну якісні та кількісні характеристики. До основних якісних критеріїв оцінювання координаційних якостей він відносить: адекватність, своєчасність, доцільність та ініціативність. До кількісних критеріїв включає точність швидкість економічність та стабільність. Він наголошує, що саме ці критерії оцінювання є узагальнюючими поняттями які слід конкретизувати і вивчати стосовно конкретних видів рухової активності [1].

Однак на наш погляд проблема оцінювання координаційних здібностей полягає у наступних суперечностях. Оскільки координація є багатограним явищем яка включає в себе такі якості як рівновага, ритм, реакції, орієнтування, більшість шкільних тестів зокрема човниковий біг оцінюють лише швидкісно-силовий компонент в той час ігноруючи інші аспекти. Багато критеріїв оцінювання є якісними що ускладнює об'єктивний математичний аналіз у науковому полі. Більшість валідних наукових методик вимагають спеціального обладнання, які є застарілим або взагалі відсутнім у звичайних школах, що створює розрив між наукою та практикою. І останнє полягає у складності диференціації коли важко відокремити власне координаційні прояви від рівня розвитку сили чи швидкості дитини.

Для футболу критерії оцінювання координаційної підготовленості школярів мають відображати специфіку даного виду спорту, зокрема обмежений простір високу динаміку та постійну зміну ігрових ситуацій. Таким чином на відміну від загальної координації у футболі ми оцінюємо спеціальну координацію. Враховуючи вищенаведене нами узагальнено наступні групи критеріїв які найбільш оптимально та ефективно зможуть оцінити рівень координаційних здібностей у футболі.

1. Фундаментальний критерій для футболу де важлива точність прикладання зусиль до м'яча полягає в здатності до диференціювання параметрів руху. І тут критерієм виступає точність передачі м'яча на різні відстані та точність ударів по цілі.

2. Здатність до орієнтування в просторі – це вміння бачити геометрію поля та позицію партнерів/суперників. Критерієм тут виступає швидкість прийняття рішення при зміні ігрової локації.

3. Спритність як здатність до перебудови рухових дій – це золотий стандарт для футзалу. Час виконання технічного комплексу при зміні умов зокрема зміни напрямку руху за звуковим або зоровим сигналом виступає головним критерієм до оцінки.

4. Враховуючи що футзал вимагає стійкості під час виконання ударів та фінтів і часто це відбувається на одній опорній нозі статистична та динамічна рівновага відіграє в цьому ключову роль. Стільки стіла під час виконання технічних елементів та після них виступає важливим критерієм координаційної якості.

5. У футзалі вміння підлаштовувати свій біг під темп гри та рух м'яча характеризується здатністю до ритмізації. Критерієм цьому виступає стабільність ритму ведення м'яча при зміні швидкості бігу.

Висновки. Координаційні здібності є фундаментальним компонентом рухової активності в шкільному віці, проте існуюча система оцінювання у школах є застарілою оскільки вона переважно фокусується на швидкісно-силових показниках ігноруючи багатогранність координаційних якостей. Встановлено що для школярів які систематично займаються футзалом пріоритетною є спеціальна координація. Критерії її оцінювання повинні базуватися на здатності до диференціювання параметрів руху, орієнтування в обмеженому просторі та здатності до миттєвої перебудови рухових дій в умовах високої динаміки гри.

Список літературних джерел

1. Бойчук Р., Захаркевич Т. До питання педагогічного контролю координаційних здібностей юних волейболістів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016. № 3(2). С. 41-44.

2. Волков Л.В. Теорія і методика дитячого та юнацького спорту. Київ: Олімпійська література. 2002. 295 с.

3. Круцевич Т.Ю. Оцінка як один із факторів підвищення мотивації учнів до фізичної активності. Фізичне виховання в школі. 1999. №1. С. 47-50.

4. Скалій Т. Нові підходи до оцінки розвитку координаційних здібностей школярів 7–17 років. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2006. № 4. С. 170-200.

5. Філіппов М.М. Психофізіологія функціональних станів: навч. посібник. Київ : Персонал, 2012. 240 с.

6. Шиян Б., Вацеба О. Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні та спорті: навч. посіб. Тернопіль: Богдан. 2008. 276 с.